

MEI 2004
NUMMER 21

In dit nummer

- **Ecologische pijlers voor de kennissamenleving**
- **Natuurbalans 2004 haakt in op Nota Ruimte**
- **Voorjaarsbalans toch niet uitgebracht**
- **Milieubalans 2004: spanning met het EU-beleid neemt toe**
- **Het Milieu- en Natuurplanbureau tussen Borculo en Brussel**

En verder

- **Agenda**
- **Verschenen publicaties**

Nieuws van het Natuurplanbureau

is een gezamenlijke uitgave van de planbureaupartners: RIVM, WUR, RIKZ en RIZA. De Natuurplanbureau functie valt onder de eindverantwoordelijkheid van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Deze Nieuwsbrief gaat alleen over het Natuurplanbureau en is bedoeld voor planbureau medewerkers en/of geïnteresseerden in planbureauwerk binnen de partnerinstellingen.

Redactie: Bram ten Cate,
NPB – vestiging Wageningen
Postbus 47, 6700 AA Wageningen
Tel. (0317) 47 44 82
E-mail: info@npb-wageningen.nl
Internet: www.natuurplanbureau.nl

Abonnement

Aan- of afmelden voor de Nieuwsbrief kan uitsluitend via bovenstaand mailadres. Informatie uit deze Nieuwsbrief mag worden overgenomen mits de bron wordt vermeld.

**Nummer 22 van de Nieuwsbrief
verschijnt in juli 2004**

Nieuws van het Natuurplanbureau

Ecologische pijlers voor de kennissamenleving

Harm Houweling

Donderdag 3 juni 2004 vindt voor de vijfde keer de jaarlijkse bijeenkomst 'Pijlers onder Planbureauproducten' plaats. Deze dag staat de kennisontwikkeling in Wageningen voor de producten van het Natuurplanbureau weer centraal.

Op het programma staan dit jaar een lezing van prof. Arnold Heertje (Universiteit van Amsterdam) met de titel "Van financieel rendement op korte termijn naar kwaliteit op lange termijn" en een forumdiscussie rond het thema: "Natuurplanbureau-producten voor de kennissamenleving" met prof. Klaas van Egmond (Milieu- en Natuurplanbureau), ir. Robbert Hijdra (Natuurmonumenten) en ir. Peter Luttkik (DOTank).

De Lissabon-doelstelling stelt dat Europa in 2010 de *meest concurrerende economische zone van de wereld* is.. Volgens Prof. Heertje (NRC 18 juli 2003) is "Economie niet alleen een zaak van cijfers", maar gaat economie over schaarste en dus ook over natuur en

cultuur. Het Natuurplanbureau "ondersteunt vanuit ecologisch perspectief de maatschappelijke afweging tussen economische, ecologische, ruimtelijke en sociaal-culturele aspecten" (missie Natuurplanbureau). Zijn de producten van het Natuurplanbureau zoals Natuurbalans en Natuurverkenning voldoende bruikbaar in deze maatschappelijke afweging?

Prof. Heertje geeft een algemene introductie. Daarna volgt een forumdiscussie met als centrale vraag: "Hoe kan de relevantie van de NPB-producten in de maatschappelijke afweging tussen economische en ecologische aspecten worden versterkt en wat betekent dat voor de (organisatie) van de kennisbasis?". De discussie staat onder leiding van Dr. Henk Smit van WING Proces Consultancy en moet uitmonden in aanbevelingen.

Natuurbalans 2004 haakt in op Nota Ruimte

Rijk van Oostenbrugge, Joost Tersteeg & Marjon Hinssen

Nadat besloten was om de Voorjaarsbalans niet uit te brengen, is het projectteam vol goede moed begonnen aan de Natuurbalans 2004. Gelukkig waren ook al enkele projectteamleden met de Natuurbalans aan de slag gegaan, zonder zich druk te hoeven maken over de Voorjaarsbalans. Sommige onderdelen waren dan ook al goed op streek.

Zoals gebruikelijk komt de Natuurbalans kort voor Prinsjesdag uit. Begin juni wordt het extern concept uitgezet voor commentaar. De Natuurbalans zal dit jaar, meer dan de voorgaande versies, aandacht besteden aan nieuwe beleidsontwikkelingen. Wat dat betreft geven de in april verschenen Nota Ruimte en Agenda Vitaal Platteland voldoende aanleiding. Zeker gezien het thema van deze Natuurbalans: 'actoren'. De nieuwe nota's leggen nogal wat verantwoordelijkheden bij andere overheden, maatschappelijke organisaties en burgers. Werkend vanuit opgedane ervaringen in het veld van natuur- en landschapsbeleid willen we hierop reageren in de Natuurbalans. Een belangrijke actie in dit verband is een bijeenkomst met de actoren zelf, die we op 22 juni organiseren. Dit als vervolg op de workshop over actoren die eind vorig jaar is gehouden met onderzoekers.

Voorjaarsbalans toch niet uitgebracht

In de vorige Nieuwsbrief is uitgebreid stilgestaan bij de Voorjaarsbalans. Deze balans zou dit jaar voor het eerst verschijnen met als doel informatie aan te leveren voor de behandeling van de beleidsvoortgang door de Tweede Kamer op de derde woensdag in mei. Half april bleek dat dit niet haalbaar was.

De Voorjaarsbalans bevatte beleidsthema's waarover de discussies in het kabinet nog volop gaande waren, onder andere over de Nota Ruimte en over de zonering van het ammoniakbeleid. Die situatie vereiste een consultatie van de Rijksplanologische Commissie, zoals dat voor de Natuurbalans gebruikelijk is. Het voorbereidingstraject van de Voorjaarsbalans was hiervoor echter te kort. Een alternatieve oplossing, zoals het publiceren van alleen de voortgang in beleidsprestaties, was naar het oordeel van de projectleiding niet interessant.

De directie van het MNP heeft na ampel beraad en in goed overleg met de projectleiding daarom besloten de Voorjaarsbalans niet uit te brengen. Behalve eerder genoemde redenen, speelden overwegingen omtrent het belang van de verantwoordingsdiscussie in de Tweede Kamer een rol. De betekenis van dit evaluatiemoment in mei blijkt geringer te zijn dan tevoren werd ingeschat. We houden het dus dit jaar bij de traditionele Natuurbalans, gekoppeld aan de begrotingsbehandeling.

Een in het oog springende verandering is dat we tussen de hoofdstukken van deze Natuurbalans telkens een 'intermezzo' willen opnemen, waarin we aandacht besteden aan specifieke gebieden. De nadruk zal liggen op ontwikkelingen die zich in dat gebied voordoen en de rol die de diverse actoren daarin vervullen. Voorbeelden van gebieden die we onder de loep nemen zijn Bloemendaler polder, Drents-Friese Wold, Groningen stad en ommelanden en Amsterdamse Waterleidingduinen. Met deze intermezzo's hopen we de Natuurbalans wat dichterbij de praktijk te brengen.

Milieubalans 2004: spanning met het EU-beleid neemt toe

Begin mei is de Milieubalans 2004 verschenen. Geconstateerd wordt dat de uitstoot van milieuverontreinigende stoffen weliswaar is afgenomen, maar diverse Europese verplichtingen worden met het vastgestelde milieubeleid niet gehaald. De invoering van de Europese richtlijnen in Nederland en de decentralisatie van het milieubeleid leidt tot een toenemende spanning, zowel in Nederland zelf als tussen Den Haag en Brussel.

Het tempo bij het vastgestelde beleid schiet in de meeste gevallen tekort om de nationale milieudoelen en de Europese verplichtingen in 2010 te halen. Wel wordt de afstand tot de doelen in vrijwel alle gevallen kleiner. Het later halen van de doelen betekent dat burgers en natuur langer worden blootgesteld aan hogere risico's en kan leiden tot ingebrekestellingen en hoge Europese boetes.

Lunchpresentatie op 22 juni

Tijdens een lunchbijeenkomst op 22 juni a.s. zal een toelichting worden gegeven op de belangrijkste conclusies van deze Milieubalans. Locatie: Alterra-West (Wageningen), zaal 1. Tijd: 12.00 – 12.45 uur.

Een exemplaar van het boek is te bestellen via milieubalans@rivm.nl ook kunt u het boek downloaden via de website www.rivm.nl. Exemplaren van de Milieubalans 2004 zijn ook verkrijgbaar bij het secretariaat van Natuurplanbureau - Wageningen (gebouw Alterra-Oost, kamer 1.422; tel. 0317 – 47 78 45).

Het Milieu- en Natuurplanbureau tussen Borculo en Brussel

Geert van Duinhoven

Dat Europa belangrijk is voor het natuur- en milieubeleid, zal niemand ontgaan zijn. De Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water bepalen in grote mate het Nederlandse beleid. Tegelijkertijd worden met de nieuwe Nota Ruimte ook de provincies belangrijker. Het kabinet wil de provincies immers meer vrijheid geven bij het realiseren van hun eigen natuur- en milieubeleid. Volgens Wim Lammers leveren de europeanisering en de regionalisering van het beleid voor het Milieu- en Natuurplanbureau een geheel nieuw spanningsveld op.

Het Milieu- en Natuurplanbureau is van het begin af aan sterk gefocust op het nationale milieu- en natuurbeleid. Logisch want daar komt ook het meeste beleid vandaan. Maar wat nu als de provincies en Europa steeds meer van het beleid gaan bepalen? Moet het planbureau haar werkzaamheden daar op aanpassen? Wim Lammers: "Het besef dat het schaalniveau waarop je werkt van groot belang is, daar zijn we inmiddels helemaal aan gewend. In het rapport 'Zorgen voor Morgen' uit 1986 staat ook al dat voor het oplossen van problemen in het milieu en natuurbeleid, het heel belangrijk is op welk schaalniveau je insteekt. Op welk niveau speelt het probleem, hoe gedetailleerd moet je informatie zijn om het probleem in de vingers te krijgen, en op welk beleidsniveau moet je ingrijpen? Deze kennis over de ecologische processen hebben we inmiddels opgebouwd en kunnen we goed gebruiken."

Maar daarnaast is er natuurlijk de schaal van de maatschappelijke processen: waar en hoe wordt het beleid gemaakt? En daar gaat de komende jaren het nodige veranderen, meent ook Wim Lammers. Aan de ene kant wordt het beleid steeds Europees en aan de andere kant heeft het beleid te maken met gemeenten en provincies die steeds meer taken krijgen. Wat betekent dat voor het werk van het Milieu- en Natuurplanbureau?

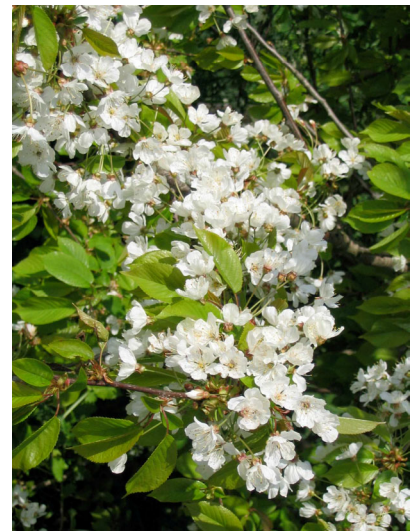
Wim Lammers: "En dat is dan alleen nog maar het formele beleid dat verschuift. Bestuurskundigen hebben het dan over multi-level government, het verschijnsel dat steeds meer overheden, dus verschillende overheidslagen, iets te zeggen hebben over een bepaald beleidsveld. Daarnaast zie je dat niet alleen het formele beleid een speler is, maar dat steeds meer burgers, bedrijven en andere niet-gouvernementele organisaties zich met het milieu- en natuurbeleid bezig houden, de multi-actor governance. Het voldoet dus niet meer als wij als Milieu- en Natuurplanbureau alleen maar informatie leveren aan de nationale overheid. We moeten rekening houden met het feit dat het beleid een ingewikkeld proces is geworden waar heel veel partijen aan mee doen. De uitdaging voor ons is om op het juiste moment de juiste informatie te kunnen leveren en als het kan

ook aan de juiste partij. In feite zijn onze doelgroepen voortdurend aan het verschuiven; wij moeten mikken op bewegende doelen en dat is soms erg lastig. Dit vraagstuk is wat mij betreft een continu en vanzelfsprekend onderdeel van de strategiebepaling van het Milieu- en Natuurplanbureau."

Europese natuurverkenningen?

Om maar eens te beginnen met de europeanisering. Als je het stapeltje Planbureaustudies ziet dat de afgelopen jaren is verschenen, dan blijkt dat ze bijna allemaal een relatie hebben met Europa. Het is maar een voorbeeld, maar het geeft

wel aan dat het planbureau al langer bezig is met Europese thema's. "Dat is min of meer geleidelijk gegaan. We zijn in de loop van de jaren steeds actiever geworden in allerlei Europese instituten. Uiteraard in het Europees Milieuagentschap in Kopenhagen maar ook bijvoorbeeld in het World Conservation Monitoring Centre van de UNEP en via het Internationaal Verdrag voor de Biologische Diversiteit. Door samenwerking met deze organisaties zijn

we onderdeel van een internationaal netwerk en bouwen we Europese, en soms mondiale, werkervaring op. Inhoudelijk is dat natuurlijk verstandig want het beleid wordt op dat niveau steeds meer bepaald."

Het Europese werk heeft volgens

Lammers voor het Milieu- en Natuurplanbureau nogal wat praktische consequenties. "We kunnen niet in een keer opeens het hele Europese beleid volgen, we kunnen nog geen verkenningen opstellen met 25 Europese landen met elk een eigen systematiek. We kunnen dus niet zomaar opeens een Europees planbureau worden. En dat moeten we ook niet willen, want dat ligt meer op de weg van het Europees Milieuagentschap. Wij hebben als taak om de nationale overheid te adviseren en van relevante informatie te voorzien. Dat blijven we dus sowieso doen maar we moeten voortdurend bedenken of we dat via Brussel doen of via de eigen nationale

overheid. We moeten ons daarbij overigens ook bedenken dat Den Haag in dezelfde spagaat zit. Ook daar beseffen ze dat een belangrijk deel van het beleid uit Europa komt maar dat zij als nationale overheid wel verantwoordelijk blijven.”

Provincies kloppen aan

Opmerkelijk genoeg speelt dit spanningsveld tegelijkertijd in een omgekeerde richting. Het lager beleidsniveau krijgt meer en meer te zeggen. Is het Milieu- en Natuurplanbureau daar voldoende voor toegerust? “In een

evaluatie van de Agenda Vitaal Platteland en de Nota Ruimte constateren wij dat er problemen kunnen gaan optreden met de nieuwe beleidsuitgangspunten. Het Rijk is bijvoorbeeld in grote lijnen verantwoordelijk voor het resultaat, en de provincies zijn verantwoordelijk voor de uitvoering. Maar wat betekent dat concreet? En hoe regel je dat met elkaar? Wie is er dan verantwoordelijk voor de EHS als het echt spannend wordt? En voor de doelen? Wie bepaalt de kwaliteit? Wij voorzien dat dit niet gaat werken en dat melden wij het kabinet dan ook.”

“Ondertussen is het wel realiteit en zullen wij er rekening mee moeten gaan houden dat provincies steeds vaker bij ons zullen aankloppen met vragen, vragen om informatie en vragen over beleidskwesties. Voor algemene informatievoorziening zijn er afspraken met het IPO (de jaarlijkse interprovinciale rapportage milieu, water, landbouw en natuur). Maar eerlijk gezegd zijn we nog nauwelijks voorbereid op een verschuiving van het beleidszwaartepunt naar provincies. Inhoudelijk misschien nog wel, maar praktisch betekent dat dat we opeens twaalf besturen moeten voorzien in plaats van één. Uiteraard kunnen wij in veel gevallen in overleg wel de nodige

informatie leveren, maar ook dan moeten wij ons weer de vraag stellen of het provinciaal niveau het goede niveau is om de problemen aan te pakken. Je kan zeggen dat Groen In en Om de Stad (GIOS) een lokaal issue is. Het blijkt dat GIOS in veel gevallen nauwelijks van de grond komt. Is dat een lokaal probleem van die afzonderlijke steden, is het een provinciaal probleem of misschien wel een nationaal? Wie houdt de vinger aan de pols als het gaat om de rood-groen balans? Wij zullen in dit soort gevallen moeten zoeken naar het juiste schaalniveau en de bijbehorende informatie moeten regelen.”

Kamer van Koophandel

“En daarnaast denk ik dat wij, gezien onze missie – verbeteren van de kwaliteit van de besluitvorming door het leveren van beleidsrelevante, beleidsonafhankelijke informatie – moeten wijzen op de vaak nog onevenwichtige informatievoorziening bij besluitvorming op lokaal niveau. Op rijksniveau zijn we er inmiddels aan gewend dat kennis van natuur en milieu wordt meegenomen in de besluitvorming. Het feit dat we een Milieu- en Natuurplanbureau hebben is daar een illustratie van. Maar in afwegingsprocessen op lokaal niveau zie je toch nog vaak dat natuur en milieu er bekaaid vanaf komen. Lokale, vaak vrijwillige, natuur- en milieugroeperingen moeten het opnemen tegen professionele lobbyisten van bijvoorbeeld de Kamer van Koophandel. In het verlengde daarvan denk ik dat ook de provincies nog lang niet allemaal even goed geëquipeerd zijn om een stevig natuur en milieubeleid neer te zetten. Ik denk dat er dus nog een wereld te winnen is.”

MNP evalueert Nota Ruimte

Het Milieu- en Natuurplanbureau heeft op verzoek van het ministerie van VROM de Nota Ruimte geëvalueerd op milieu- en natuuraspecten. Bundeling van verstedelijking is goed voor natuur en bereikbaarheid. Zonder instrumenten of sancties biedt decentralisatie van ruimtelijk beleid naar provincies en gemeenten weinig garanties voor de beoogde uitwerking.

Meer informatie via de website van MNP-
RIVM: www.rivm.nl/milieu

Verschenen Publicaties

In de reeks 'Planbureau – werk in uitvoering' zijn sinds april 2004 de volgende Werkdocumenten verschenen:

- 03/29 Henkens, R.J.H.G. et al., Verkenning van het effect van recreatie op broedvogels; literatuurstudie en koppeling modellen FORVISITS en LARCH
- 03/30 Gaaff, A. et al., Kosteneffectiviteit; case-studies voor de Natuurbalans 2003
- 03/31 Brink, J.C. et al., Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Methodiekontwikkeling; Tussenrapportage 2003
- 03/32 Turnhout, E. Een brug over de kloof. Het Natuurplanbureau en de relatie tussen kennis en beleid
- 03/33 Baveco, H. Ecologische netwerkanalyse; een verkenning gericht op toepassingen voor het Natuurplanbureau
- 03/34 Nijhof, B.S.J. et al., Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Bruikbaarheid van gebiedsanalyses
- 03/35 Ligthart, S.S.H. & T. van Rheenen. Kosteneffectiviteit natuurbeleid: Integrale tussenrapportage 2003
- 04/01 Houweling, H. et al., Onderbouwend onderzoek voor de Natuurplanbureau-functie van het MNP. Vraagarticulatie 2005

Deze publicaties zijn verkrijgbaar bij het secretariaat van het Natuurplanbureau – Wageningen (gebouw Alterra-oost, kamer 1.422; tel: (0317) 47 78 45.
Email: info@npb-wageningen.nl.
De publicaties zijn ook te downloaden via www.natuurplanbureau.nl

Agenda

3 juni 2004: Ecologische pijlers voor de kennissamenleving
Locatie: Alterra, Wageningen, zaal 1
Tijd: 09.45 – 13.00 uur

22 juni 2004: Lunchlezing over de Milieubalans 2004
Locatie: Alterra, Wageningen, zaal 1
Tijd: 12.00 – 12.45 uur

22 juni 2004: Workshop “Nieuwe coalities voor een duurzame natuur”

Meer informatie:
Secretariaat Natuurplanbureau – Wageningen
Tel: (0317) 47 78 45